

Teylingershorstlaan 19-21, dubbel woonhuis

Adres	Teylingerhorstlaan 19-21
Postcode	2244 EK
Kadastraal nummer	Teylingerhorstlaan 19: F7119 Teylingerhorstlaan 21: F 7118
Naam	Teylingerhorstlaan 19: De Slobeend
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	1
Benoeming onderdelen complex	Dubbel woonhuis
Oorspronkelijke functie	Wonen
Datering/Bouwjaar	1932

Omvang bescherming

De bescherming betreft het DUBBELE WOONHUIS met INPANDIGE GARAGES en aangebouwde KEERMUREN.

Inleiding

Het dubbele woonhuis werd in 1932 ontworpen door architect P.J. Houbolt. Inwendig zijn beide huizen verbouwd, waarbij huisnummer 19 het meest ingrijpend. Daarnaast is bij nummer 19 door middel van een glazen 'koekoek' lichttoetreding tot de kelder gerealiseerd, die aan de buitenzijde op een terughoudende, eigentijdse wijze is vormgegeven. Bij beide woningen is de kelder verbouwd, maar tevens is bij beide de ruimte waarin oorspronkelijk de garage gesitueerd was, behouden, evenals de toegangsdeuren. Bij de renovatie van nummer 19 is ook de dakbedekking deels vernieuwd met hetzelfde materiaal (leien); dit is bij nummer 21 nog niet gebeurd. Bij nummer 21 is het oorspronkelijke trappenhuis behouden; bij 19 niet. Bij 21 zijn de houten bloembakken in de rechterzijgevel behouden, terwijl bij 19 alleen de ondersteuning nog aanwezig zijn. Bij nummer 21 is een driedelig glas-in-lood-venster vervangen door één groot venster, terwijl dit glas-in-lood bij nummer 19 behouden is. Beide woningen hebben aan de achterzijde een erker-achtige uitbreiding van één bouwlaag met plat dak. De balkonhekken aan de achterzijde zijn later toegevoegd. Ook de gemetselde pijlers van nummer 19 zijn later toegevoegd.

Over de architect

Pieter Johannes Houbolt (1898-1962), geboren te Haarlem, is hoofdzakelijk bekend als architect van woningen (villa's en landhuizen) ontworpen in een voor die jaren typerende nieuwe landhuisstijl, waarbij ambachtelijkheid werd gecombineerd met een van alle gemakken voorzien

interieur. Ook in Wassenaar was Houbolt actief. In de jaren twintig ontwierp hij aan de Wittenburgerweg Huis de Leeuw (1926) en drie geschakelde woningen (1927), die zich onderscheidden door hun ensemblewerking als een geheel en de afwerking met houtdelen. Aan de Teylingerhorstlaan kwam een tweetal dubbele woningen tot stand, met als meest opvallende de nummers 19 en 21. Hier maakte Houbolt gebruik van het hoogteverschil in het terrein en voorzag de woningen van een inpandige garage in het souterrain. Ze vormden hiermee een vroeg voorbeeld van drive-in woningen. Ook gaf hij ze een witte kleur, een ontwerpprincipie dat hij veelvuldig toepaste.

In 1938 en 1939 kwamen eveneens van zijn hand twee villa's aan de Groot Haesebroekseweg tot stand. Na de Tweede Wereldoorlog woonde Houbolt in 's-Graveland, waar hij ook verschillende villa's ontwierp. In 1954 realiseerde hij, nadat het hoofdhuis was afgebroken, in Park Welgelegen in Driebergen een complex van 26 woningen, eveneens ontworpen in de eerder kenmerkende witte landhuisstijl.

Over Nieuw Wassenaar

In de jaren twintig van de 20ste eeuw kwam een nieuwe woonwijk tot stand, die Nieuw Wassenaar genoemd werd en ook wel bekend staat als Wassenaar zuid. De wijk wordt begrensd door de Van der Oudermeulenlaan/Stoeplaan-Wittenburgerlaan-Zijdeweg-Rijksstraatweg. De buurt kent een aantal rechte, noord-zuid gerichte wegen, waaronder de Bloemcamplaan/Groot Hoefijzerlaan en min of meer oost-west gerichte slingerende lanen, zoals de Kerkeboslaan, Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan. De eerste laan refereert naar het aldaar gelegen bos dat in bezit was van de Hervormde Kerk te Wassenaar. De laatste laan refereert naar de afgebroken boerderij Teylingerhorst, die in de 15de eeuw in bezit was van Lucas van Teylingen, auditeur van de Rekenkamer. Deze hoeve was naamgever voor de gelijknamige buitenplaats Teylingerhorst, waarvan de Teylingerhorstlaan de oprijlaan was. Huize Teylingerhorst werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd en vervolgens afgebroken. Ook de naam Bloemcamp verwijst naar een voormalige buitenplaats.

In 1924 het wegenplan voor Nieuw Wassenaar ingediend en strikte bouwregels voor de villa's en landhuizen werden geformuleerd. De meeste landhuizen stammen uit de jaren dertig en liggen aan de Kerkeboslaan, Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan. De rest van de wijk bestaat vooral uit twee en meer onder-een-kap-woningen voor de middenstand.

Over de automobielcultuur in Wassenaar

De bouw van vrijstaande garages – al dan niet met chauffeurswoning – was in Wassenaar al heel vroeg gebruikelijk. Al vanaf het begin van de 20ste eeuw werden in plaats van koetshuizen garages met chauffeurswoningen gebouwd – mogelijk is deze garage annex chauffeurswoning op Rijksstraatweg 554 (het huidige adres) uit 1905 zelfs het eerste voorbeeld. Een ander voorbeeld is de automobielgarage met chauffeurswoning op Schouwweg 29 van de buitenplaats Ter Veken uit 1911 of de garage annex chauffeurswoning van Maarheeze uit 1914 op Rijksstraatweg 669. Daarnaast werden al vroeg in relatief veel projecten garages aan de woningen gebouwd en geïntegreerd in het ontwerp, zoals bij de dubbele middenstandswoningen aan de Prinses Marielaan 11-13 uit 1929 (aan nummer 11) of het landhuis Hertelaan 1 uit 1928. Bovendien werden inpandige 'drive-in-garages' gerealiseerd – niet alleen bij villa's en landhuizen, zoals bijvoorbeeld Sophialaan 1 uit 1934, maar ook bij middenstandswoningen –, zoals Teylingerhorstlaan 19-21 uit 1932. Het landhuis Van der Oudermeulenlaan 5 uit 1930 behoort tot de vroegste voorbeelden van drive-in-garages in Wassenaar, net als de drive-in-garages met bovenwoningen aan de Korenlaan 21 en Molenweg 28 uit 1926.

Stedenbouwkundige aspecten

Het dubbele landhuis ligt aan de zuidzijde van de Teylingerhorstlaan. In het midden van het over de middenas te spiegelen ontwerp ligt vrijwel op straatniveau de auto-oprit voor beide woningen. Dit is het souterrain of kelderniveau van de woningen, die hoger op een talud liggen. Het toegangspad naar de hoofdentrees is trapsgewijs aangelegd. Langs de auto-opritten bevinden zich keermuren.

Architectonische beschrijving¹

Het dubbele woonhuis bestaat uit twee gespiegelde woningen die deels onderkelderd zijn. In de kelders (souterrain) bevinden zich de garages. Het huis bestaat behalve uit het souterrain uit twee woonlagen met kapverdieping. Het samengestelde dak bestaat uit één groot zadeldak met wolfseinden en aan de voorzijde risalerende steekappen met ongelijke dakschilden. De overige uitbouwen zijn plat afgedekt. Tussen de risalerende bouwdelen aan de voorzijde bevindt zich een bouwdeel dat zich in één vlak met de garages in het souterrain bevindt. Het bestaat (boven het souterrain) uit een bouwlaag, afgesloten met een leien gedekt dakschild en een balkon met vaste bloembakken erboven. Aan beide zijgevels in een uitgebouwde raampartij. Op de daknok bevinden zich twee gemetselde schoorstenen en aan de voorzijde is er nog een schoorsteen ter plaatse van de woningscheiding. Er zijn verscheidene, plat afgedekte dakkapellen.

Het pand is in baksteen (kettingverband) opgetrokken en witgeschilderd, met uitzondering van enkele onderdelen in schoon werk. Aan de kopse gevels zijn uitkragende vlechtingen in schoon werk aangebracht. De daken zijn gedekt met natuurstenen leien in maasdekking. De dakoverstekken zijn afgewerkt met houten boeiboorden. Kozijnen en ramen zijn van hout, net als de vaste bloembakken in voor- en zijgevels. Lekdorpels zijn van afgeronde, geglazuurde grèstegels. De langgerekte, staande traplichten zijn van staal en bevatten glas-in-lood, net als de lichten naast de hoofdentree (alleen bij 19). De hoofdentrees zijn rondboogvormig en bevatten houten, rondboogvormige deuren. De entrees liggen terug; de portieken worden ondersteund door houten kolommen en balken en rusten op een gemetselde borstwering. Bij de hoofdentree van nummer 19 is een gekleurd reliëf aangebracht van een eend met de tekst: "De Slobeend". De garagedeuren zijn dubbele deuren met een liggend bovenlicht. De keermuren zijn gemetseld en vervolgens geschilderd in zwart (plint), wit en worden afgesloten met een rollaag in schoon werk.

Waardstelling

Het dubbele woonhuis is vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de wijk Nieuw Wassenaar/Teylingerhorst in het bijzonder;
- vanwege de plaats die dit dubbele woonhuis inneemt in het oeuvre van architect Houbolt;
- als een vroeg voorbeeld van drive-in-woningen en derhalve als voorbeeld van en als uitdrukking van de automobielcultuur in Wassenaar;
- vanwege het bijzondere type dubbele woonhuis waarbij behalve het type, namelijk drive-in woning, ook de wijze waarop met de hoogteverschillen in het terrein is omgegaan van belang is;
- vanwege de vrijwel gaaf bewaarde hoofdvorm en eigentijdse en typerende materiaalgebruik en redelijk gaaf bewaarde detaillering;
- vanwege de elementen van de keermuren langs de inritten van de garages die een ruimtelijk-functionele en stilistische relatie met het huis en het ontwerp als totaal hebben;
- vanwege de ligging binnen en als onderdeel van een gebied met hoge stedenbouwkundige, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten dat van rijksweg beschermd is als dorpsgezicht, genaamd 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldondersteunende ligging aan de Teylingerhorstlaan.

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart; foto's historische situatie ca. 1933.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 19 oktober 2012; www.bonas.nl;
Bolten, J.C., 'Een dubbelvoudig landhuis te Wassenaar architect P.J. Houbolt', *Het Landhuis waarin opgenomen Onze Tuinen met Huis en Hof*, jrg 28, 24(1933), 969-971;
'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar;
Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.